

revizor

a kritikai portál

a PORT-network tagja

2016. június 16. - július 2.

VÁROSMAJORI
SZÍNHÁZI SZEMLE

6 város
színház
előadás

közönségsválasztás
zsűri | blog
díjeső a legjobbaknak
Legyen Ön is a
Színházi Szemle
nézője!

Keresés

Összetett keresés
Címkefelhő

REVIZOR *PLUSZ*

SZÍNHÁZ

ZENE

KÖNYV

FILM

GYEREK

KÉPZŐ

TÁNC

FESZTIVÁL

ÜZEN A SZERK.

KERESÉS

[Főoldal](#) / [Könyv](#) / KAGYLÓRA SZAKOSODNI

KAGYLÓRA SZAKOSODNI

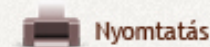
Tolnai Ottó: A tengeri kagyló

2011.08.29.

Tolnai Ottó kisregénye rövidsége ellenére is brutális, formátlan forma, mely súlyában A fekete órához, nem pedig Cézanne zsonglór labda-csendéleteihez hasonló. **BENCSIK ORSOLYA ÍRÁSA.**

A *pompeji szerelmek* című elbeszélés-gyűjtemény *Infaustus* fejezete apró utalásokat tesz a gyerekkori narratívát adó *A tengeri kagyló* című kisregényre, és központi metaforájának magyarázatát is adja. (Az idén az újvidéki Forum Könyvkiadó gondozásában megjelent kötet fejezeteit korábban a Híd folyóirat 2000. év 6-7. illetve a 2004. év 5-6., 7. és 8. számában publikálta a szerző, míg - a feltehetőleg párhuzamosan író - *A pompeji szerelmek*et 2007-ben adták ki Pécssett.)

Az eddigi művekből ismerős motívumok (a tenger, a Tisza virágzása, a Tolnai

Nyomtatás

Kiemelt ajánlónk

Tóth Krisztina verseskötettel jelentkezett a könyvhéten - Pogrányi Péter a sokszínűségben rendszert vél fölfedezni, és az is kiderül, mi az a világadapter.

[Tovább a cikkhez](#)

PORT hu

A tengeri kagyló

Tolnai Ottó

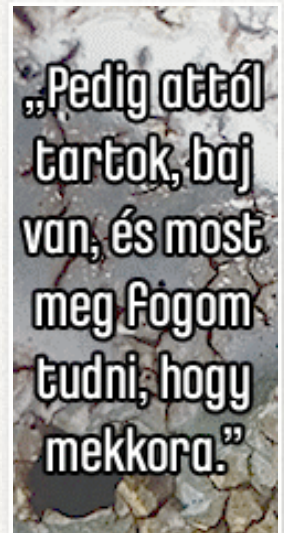
Világlexikon és a gyűjtemények, a bélyegek, vulkánfiberek vagy éppen az agavé) és szereplők (például T. Orbán Olivér, Tihamér, Lötyöge) a szülőváros, Ó-Kanizsa spiritualitásában, csöndjében, titkai és csodái között találkoznak, ott, ahol „a lehető legsűrűbb a gyerekkor színhelye” (A *pompeji szerelmesek*, 312.o.) - és a valóságról, a művészetéről és a kettőt átható szexualitásról beszélnek. A korábbi prózákhöz képest kevésbé esszéisztikus futamok ellenére a dolgok felszíne mellett *A tengeri kagyló*ban erősen kirajzolódik a rejtett lényeg is, mely - ha figyelembe vesszük a 2007-es kötettel kiépülő dialógust - egy olyan nagytükörön keresztül visszaverődő, megszakadó narratívába ágyazódik bele, amely a semmis tárgyak művészi installálásának kezdeti - ha hihetünk az elbeszélőnek -, még csupán érzett, ösztönös fázisát adja. („jóllehet éppenhogy semmit sem értettem, az égvilágon soha semmit, (...) noha (...) éreztem a belső plasztikáját égnek és világnak egyaránt, csak nem értettem, T. Orbán Olivér se értette, ezt később láthattam, ám ő ebből előnyt kovácsolt magának, ahogy egyik kritikusa mondja majd, kis abszurd modelleket készít (...).” - *A tengeri kagyló*, 69.o.)

A rizómaszerűen építkező textus egymásba kapcsolódó motívumai az ösztönös fázis értelmében és a gyerekkorral egyetemben ahhoz az eredethez és „östermészethez” (127.o.) térnek vissza, ahol nemcsak az emberi létező, hanem alapvetően az anyagok is megőrizték ártatlanságukat, ahol a valóság és fikció olyannyira áthatja egymást, hogy a létezés különböző kategóriáin elhelyezkedő dolgok úgy illeszkednek egymásba, mintha a fizikából ismert vonzás törvényének engedelmessé válnának. A tiszta fizika hatja át a *kisregély* (ezt a műfajmegjelölést

olvashatjuk a cím alatt) szerint a szerelmet is, például Nusika és Niggri, „az egyetlen igazi magyarkanizsai tengerész” (84.o.) vonzalmát, akik „úgy találkoztak, ütődtek egymáshoz, mint két biliárdgolyó” (89.o.). De a narrátor szexuális vágyának természete is fizikai megvilágításba kerül, még akkor is, ha - az aktus lényegét tekintve - éppen nem a puszta felszínt akarja kaparni, hanem a rejtett belső felé tör. A kötet fő szervezőelemének, motívumának - melynek kitüntetett szerepére a cím és a fedőlap is utal -, a „nagy barokk triton-kagylónak” (56.o.) kárminajka éppen a kint és a bent, a fizika és metafizika közötti határt ábrázolja érzékletesen, s ennek kapcsán nemcsak az erotikán keresztül modellezhető világ és a vágy, illetve a metafora tárgya, a vulva természete, hanem a műalkotás valóságának és esztétikai értékének a kérdése is felmerül. A narrátor minden szabadkozása és degradálása ellenére azonban *kis emlékezéséről* (126.o.) távol áll a *dilettantizmus határán való billegés* (uo.), és a már említett felszínen, a *dolog héján* (uo.), a fizikán túl mégis képes *gyerekkorának egy kis plazmáját, a kagyló belsejét, a spirituálisat kivonni.* (uo.).

Az ABBÁZIA feliratú kagyló Cézanne *A fekete óra* című monumentális festményéről kerül le - annak is a narrátor T. Orbán Olivértől kapott reprodukciójáról -, hogy a kép csontsárgára mázolt kredencéről belépjen a gyerekkor (szöveg)világába, majd pedig egy másik műalkotás, egy meztelen női szobor többé már nem metaforikus helyére. (A felirattal Ó-Kanizsa spirituális terébe, a Liget sétányába, a Csodafürdő gyógyító, fényes vizébe és a virágzó Tiszába pedig beemelődik, befolyik a Tolnai művészetében centrális szerepet betöltő tenger, a fekete mediterránium és az Adria is, melynek vizét kékítőgolyóval festik.) A Koszovóban raboskodó apa

FORUM

Bruno Schulz

fahjas boltok

jelkár

börtöncelláját megidéző ágy vasrácszatán keresztül az elbeszélő a fekete csipkealátétre rakott, kárminvörös tárgyra a zöldfülűek olyan, félelemmel vegyes elbűvöltségével tekint, mely kapcsán a világtapasztalat és a szexuális érés, *a világ mint olyan* megismerésének és *a punciba mint olyanba* való behatolásnak a párhuzama fedezhető fel.

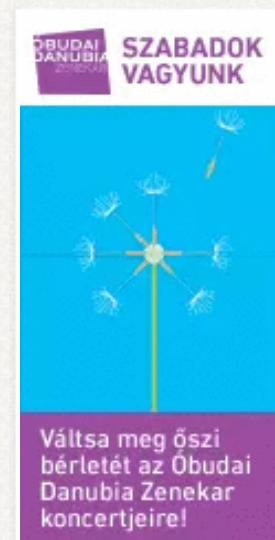
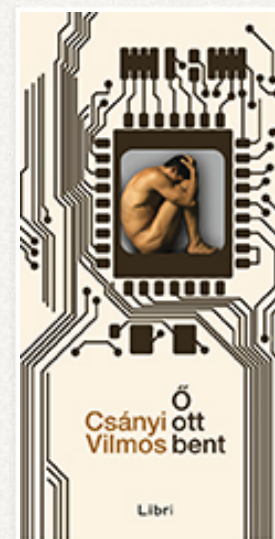
A regény kamasz szereplői, a köcsögök társaságát kialakító fiatalok (például Köcsög, Pius, Lötyöge, Firó, Szatyor vagy Töfe, a narrátor) magukat a Csodafürdő hárs- és vadgesztenyefájára erősítve a női fürdőbetegek meztelen testét lesik, „muzznak” (39.o.), miközben persze a helyszín, Ókanizsa világa nemcsak erotikájában érdekes. Hiszen például a Liget fái között főzi - mint bennszülött-kertész - a két törpe a rózsaszín radírgumit, a könnyet, vagy a béna parkőr ugyanitt merül alá csalánba, csipkebogyóba, és szegeződik fel Szent Sebestyénként az óriás agavéra. A fiatalok különböző terveket szőnek, míg végül - ha nem is készítenek ejtőernyőt valódi selyemből, de - Tihamér megalkotja a Ligetben található meztelen cigánylány-szobor párvját, melyhez a *voyeur*-szenvedélyük középpontjában álló Pekla Bus Nusika áll a pagodában modellt. Az ártatlanság elvesztése, az alkotás és megismerés közben pedig létrejön egyfajta *szakosodás*, mely a Tolnai-próza szereplőire olyan nagyon jellemző gyűjtőszenvedéllyel áll összefüggésben: a fiatalok kezdeti lelkesedése, a Tanganyikák, „azúr, avagy kombinészín” (32.o.) Mauritusok, albániai vagy gyászkeretes bélyegek rakosgatása az a kiindulópont, mely néhányuknál elvezet a valódi filatelizmushoz, *a szar étellel szemben a bélyegre való szakosodáshoz* (uo.).

A sok melléknarratívát magába építő szöveget az élet és a fikció, faktum és műalkotás, illetve ezek leképezései és utánzatai hatják át, melyek a dolgok megőrzött, majd elvesztett ártatlanságával együtt a valóság esztétizálásának poétikájában teljesednek ki. (A művészet ebben az értelemben az a falosz, mely az életbe hatol.) A *tengeri kagyló* mint a gyerekkor egyik plazmája, a Cézanne-reprodukció leírása (tehát a leképeződések nagyon is különös, sajátos leképeződése) olyan művészi tükrön keresztül íródik, mely a dolgok, tárgyak képét a „tisza világoskék átázottságán” (127.o.) keresztül veri vissza, miközben ebben az ősi, szűz alaktalanságban mégis fontos vonásokat, formákat és tulajdonságokat jelenít meg. Így magából a Cézanne-csendélet egyik lényegesnek tekintett pontjából, az aranysegélyű tükör kékjéből sem egy szín homogenitását láttatja viszont, hanem a kárminszájú kagyló míniumát is, halálos fontosságát, véres, felfaló természetét, illetve bensejének kibuggyanását: *a puncit mint olyant*, mely finom szálakkal kapcsolódik össze a pagodabeli jelenettel, a szoborral és a repedt nagytükörön keresztül tükröződő látvánnyal. Tihamér fejből dolgozik, a kamaszok pedig csak közvetetten - a repedt nagytükörből - látják a történéseket, így Nusika meztelensége és az alkotás folyamata is mint tükörkép jelenik meg, mely a terembe beszűrődő fénynek köszönhetően különböző megvilágításban és

Cézanne: A fekete óra (1870)

This content requires the Flash Player.
[Download Flash Player.](#)
Already have Flash Player? [Click here.](#)

Tolnai Ottó

A *tengeri kagyló* egyik legszebb része (a számos közül) az alkotás folyamatának, majd a szobor kagylóval való megerősökölésének - mint a narrátor első, de szintén csak közvetett szexuális aktusának - a leírása. A Pygmalion-mítoszt is megidézö jelenetben Tihamér „valami ördögi módon, valami megengedhetetlen eljárással, mert mi a szar is a művészet?!” (96.o.), úgy fojtogatja az anyagot, úgy válassza szét a lábakat, simogatja a zöldeskék agyagot, mintha Nusika testén dolgozna, hiszen a nő a fiú minden egyes mozdulatára reagál: jajdul, sóhajt, szisszen. „[V]alami történik az agyag és Nusika húsa között” (96.o.), ahogy Pius mondja, „máris benne a lelke” (uo.). Ennek a már valamennyire lelkes szobornak az egyáltalán nem valóságos nemi szervébe - éppen a Tisza virágzása előtt - nyomja majd a narrátor a kagylót, tulajdonképpen a saját, hiányzó nemi szervével erőszakolva meg (vö. 114.o.), hogy sebet ejtsen rajta, vérezzen.

A *pompeji szerelmesek* Abélardként kasztrált B.O.-jának történetében azon túl, hogy - módosítással, de lényegében - hasonló szexuális metaforahálót alkalmaz Tolnai, ennek, a kisregény szempontjából lényeges szöveghelynek, a sok narratíva között hangsúlyos mikrotörténetnek a rövid kifejtésére, magyarázatára is kitér: „Tehát egyáltalán nem tudom érzéklni B.O. (40) helyzetét, jóllehet valamiképpen azonosulok vele, én egyértelműen Lili kivett, tenyerében nekem felkínált, átadott, kicserélt, miközben magának a kagylót nyomja fel, mint *Tengeri kagyló* című regényem kishőse a nyersanyag hölgy lába közé, ahogyan felnyomja a gyönyörű, nagy tengeri kagylót, hogy valós puncija legyen a szobornak, s csak a következő pillanatban vágom le, vágom bele.” - *A pompeji szerelmesek*, 343-344.o.) Az idézetben kihangsúlyozott szobor (és puncsi) valóságossá válása *A tengeri kagyló*ban nem más, mint a metaforák valós helyükre kerülését valósítja meg, ily módon a

szétválasztott azonosító (kagyló) és az azonosított (puncsi) maradéktalanul eggyé válik. (Emellett éppen Abélard személyének köszönhetően nemcsak egyfajta vágyfilozófiához, hanem a középkori, a nominalisták és realisták között dúló univerzália-vitához is elvezet.)

Tolnai *kisregélye* a valóságossá válással szinte le is zárul: „[a] folytatást - szabadkozik a narrátor - nem tudnám elmesélni” (*A tengeri kagyló*, 122.o.), noha egy másik szöveghelyből éppen azt tudjuk meg, hogy most, a végére jött bele a mesélésbe (110.o.), még akkor is, ha alig várja, hogy pontot tegyen, és *kis emlékiratával* T. Olivérhez rohanjon. Nusika eltűnésével azonban nemcsak a folytatás lehetőségessége válik kérdésessé, hanem a szükségessége is, hiszen a kagyló felhelyezésével az anyagok elveszítik szüzességüket, és a valóság és fikció közötti viszony is megváltozik. A köcsögök társaságának széthullása pedig annyi követhetetlen történetet eredményez, melyeket az önmagát T. Olivértől állandóan megkülönböztető, elválasztó elbeszélő (akik mégis együtt, „mint az agyag és a tükör, Nusikát mutat[ják] egymásnak” . 127.o.) nem képes összefogni, így a nő eltűnése utáni narratívák a kötet utolsó lapjain ismét a központi, monumentális alkotásba, Cézanne festményébe és a Tolnaitól már jól ismert képzőművészeti

esszéfutamba futnak bele, hogy végül annak tudatában csukjuk be a könyvet: Tolnai Ottó kisregénye *brutális, formátlan forma*, mely súlyában valóban *A fekete órához*, nem pedig Cézanne *zsonglórlabda*-csendéleteihez (125.o.) hasonló.

Szerző: **Bencsik Orsolya**

 Tetszik 11 személy kedveli ezt [Regisztrálj](#), hogy megnézd, mi tetszik az ismerőseidnek.

 Címkék: [Forum Kiadó](#), [Tolnai Ottó](#)

Cím: *A tengeri kagyló*

Szerző: Tolnai Ottó

Kiadó: Forum

Kiadás helye: Újvidék

Kiadás éve: 2011

Terjedelem: 127 oldal

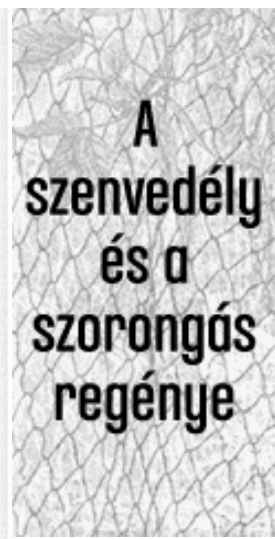
Ár: 2100 Ft

Megjegyzés: az NKA által nem támogatott

 [Vissza a tetejére](#)

 [A cikk küldése e-mailben](#)

This content requires the Flash Player. [Download Flash Player](#). Already have Flash Player? [Click here](#).

Magunkról - Üzenet a Szerkesztőknek - Partnereink

Revizor ^{Plusz} - Színház - Zene - Könyv - Film - Gyerek - Képző - Tánc - Fesztivál - Üzen a Szerk. - Keresés

Minden jog fenntartva. 2007. Revizoronline.com - Médiaajánlat - Impresszum - Szerzői jogok

design & development **naiad**